

Observatoriul este de două ori în
septembra, Miercură și Sâmbătă.

Pretiul

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis cu postă în lăintru monarhiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. său 22 franci, pe 6 luni 5 fl. său 11 franci. — Numeri singuratici se dău căte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu VI.

Nr. 37.

Sibiu, Mercuri 11/23 Maiu.

Ori-ce inserate,
se plateșc pe serie său linia, cu
litere merunte garmondu, la primă
publicare căte 7 cr., la a doua și
a treia căte 6 cr. v. a. si preste
aceea 30 cr. de timbru la tesau-
rului publicu.

Prenumeratiile se potu face
in modulu celu mai usioru prin
assemnatiiile posteii statului, ad-
dressate de a dreptulu la Redactiu-
nea Diariului

„Observatoriul“ in Sibiu.

1883.

Intre patru ochi.

In Nrulu 35 alu acestui diariu s'a reprobusu unu alu doilea articlu din „Telegraful romanu“ relativu la afacerile nôstre nationali si politice preste totu si in specie la cestiunea scóleloru medie.

Despre primulu articlu reprobusu de noi in Nr. 33 din „Telegr. rom.“ Nr. 46 observaseramu că „elu a venit prea preste mesura tardiu, precum se intemplase si cu protestulu archiepiscopescu si consistoriale etc.“ La alu doilea articlu adaoseramu că elu este nu numai criticu, dar si pessimistu.

Acuma, dupa-ce acelea espectoratiuni doreróse si totuodata mustratórie in drépt'a si in stâng'a sunt cunoscute publicului romanescu din ambele tieri si dupa-ce ele au datu ocasiune la multe esploratiuni sinistre, mai pessimiste pe cătu dôra nu ar fi voită nici autorulu loru, simtimu si noi necessitatea de a reflectă la unele impregiurari, pe care se vede că dsa in amaratineua sufletului seu le-a trecutu astadata cu vederea, éra noi amu dorí că se le ia la timpulu seu in consideratiune.

In art. seu din Nr. 46 „Tel. rom.“ relevă batjocur'a facuta serbatorilor bisericei orientale de cătra presiedintele casei magnatiloru, carele respondiendu la o interpellatiune a domnului mitropolitu disse, „că in viitoru se voru respectă si acelea dupa cătu va fi cu potentia“; constata apoi că lucru claru, „că magiarii esploatédia actualitatea in favorulu loru esclusivu“; apoi adaoge passagiul acesta:

„Ei bine, in astfelu de situatiune credinti'a in salvarea causei prin o tactica mai manusiata este o inchipuire frumósa, inse tocma din partea acelor ce aru trebuí se puna mai mare pretiu pe ea, se vede că este tacata de slabitiune.“

Ceea ce numesce ací „Tel. rom.“ o tactica mai manusiata, intielege ori-cine, adeca incercările cu totulu vane de a scôte drepturi sau a le asigurá prin inchinatiuni pâna la pamentu, prin umilire téraitóre de sclavi.

O de ar fi datu Ddieu santulu, că acestu mare adeveru, pentru care ne sunt martore mai multe vécuri de ómeni, se'lu fia aflatu romanii in organulu archiepiscopiei gr.-orientale romane scrisu si manifestatu inainte cu diece si cu 15 inca si cu 18 ani si de atunci repetitu neincetatu, éra nu numai de 2—3 ani incóce. De s'ar fi intemplatu acésta din capulu locului si mai inca ceva, despre care va fi vorba cu alta ocasiune, barbati fruntasi ai romanilor din acestea doue tieri, in casulu celu mai reu inca nici-o data nu s'aru fi vediutu desbinati la epoc'a cea mai critica in doue partide si doue castre de cea mai trista memoria, spre satanic'a bucuria a toturoru vrasmiloru, ci aru fi fostu si aru fi remasu solidari celu puçinu in cestiunile principali si essentiali, cu prea puçina exceptiune de acelea nature sangvinice, usioru cre-dietorie, pentru care tóte pasurile sunt bune de mancatu. Diferenti'a principala in opiniunile nôstre politice erá, că cei mai multi dintre noi, adeca cei nascuti si crescuti in comitatele feudali, inveniaseramu dela parinti si din mosi de stramosi, ceea ce scrie chiaru si secuiliu Michail Cserey in chronic'a sa, că pe promisiunile ungurenilor se nu dàmu nici-o data nimicu. Din contra multi romani crescuti intre sasi, afandu-se cu acestia in diverse frecari că vecini, in processe numeróse din care de comunu resulta ura, au fostu mai totudeuna de credinti'a desiérta, că daca se voru caciulá la aristocrati pâna la pamentu si daca'i voru infundá cu sume de bani, cu cai frumosi, cu turme de oi, voru castigá procesele contra sasiloru. Amu avutu ocasiune de a cunoscere in viétia multe procese de sume forte considerabili, de mosi si hotara intinse, care au duratu căte 50 si 60 de anii, dara fara că se le fia castigatu vreodata romanii, că-ci ele erau totu atatea vaci forte laptóse pentru advacatii privilegiati, referenti si votanti, éra gubernulu compusu aprópe

numai din aristocrati, cu exceptiune de 5—6 sasi burgesi, avea o maxima de statu, că averi si anume proprietati de pamentu se nu intre in mână romaneschi; de aceea sau decideau in favórea sasiloru, sau nicidescum, ci sub diverse preteste lasau cu diecile de ani că se se musce si sfasișe intre sine sasii cu romanii. In acelasiu timpu romanii din sasime nu vedea mai nimicu din efectele tiraniei feudalistiche care apasá cerbicea immensei majoritatii a fratilor de unu sange si nu sciau se faca nici-o comparatiune intre unii si intre altii, nu reflectau nici la legea fundamentala de statu jurata toties quoties de asia numitele „trei natiuni regnicolarie“, in poterea careia aristocratii si secuii de voia de nevoia erau obligati se tîna partea sasiloru. Acestea opiniumi ametite mai domnescu in unele capete chiaru si pâna in dio'a de astadi. Unu aristocratu ii plesnesce unui romanu in fața dicéndu'i: „Pe romanu candu ilu iubesci mai multu, atunci se'lu spendiuri“; cu tóte acestea elu tîne una, că deputatulu aristocratu sau jidovulu renegatu are se'lu apere in dieta si la ministeriu in contra sasiloru. Exemplele sunt de inaintea nôstra in vreo căteva locuri.

Pe romanii din Banatu ii orbisera cu serbii, dandu'i dela inceputu, adeca de candu scapase. Banatulu de sub turci, pe manile acestora, că se faca cu ei ori-ce le va placea. Acea specie de tirania a fostu cu atâtua mai blastemata si mai pericolosa nu numai pentru vieti'a spirituala, ci si pentru cea fisica a poporului romanescu din Banatu, cu cătu ea lucră sub masca unitatiei in religiune, cu alu carei ajutoriu au incorporat u lamur'a romanime in elementulu serbescu, au produs multime de individi fara nici-unu caracteru nationale pronuntiatu, ci astadi serbi, mâne romani, poimâne magiari si ce mai scii, de voru mai traí multu, ii vei aflá nemti. Ur'a banatieniloru indreptata vécuri de ómeni contra serbiloru, aceia că si acesti din Ardeauu au perduto din vedere adeveratulu isvoru alu tiraniei. Chiaru si astadi li se amerintia, deunadi inca si in dieta cu o rara perfidia, romaniloru cu sasii si acestora cu romanii. In acelasiu timpu romaniloru greco-resariteni cari si asia tînu forte multu la biseric'a propria, mai multu decâtua altii, li se tóca mereu la urechi, că au se le desfintiedie statutulu si tóta autonomi'a loru bisericésca, cu scopu de a incorpora intréga biserică cu tóte episcopii la biseric'a serbescă dela Carlovitiu, éra mitropoli'a din Transilvani'a dela Sibiu se o supuna si faca sufragana la patriarchulu serbescu, care de unu anu incóce este ungurulu Angelics. Cunoscutu este, că acestea sciri, amerintari si infricari s'au repetitu chiaru si intru o conferentia sinodala, dupa care la unii ómeni, cari n'au inveniatu nici-o data că se scia ce este barbatia, le-a intratu frica mare in ósa, in cătu la unu casu de asia aru stá se sara in Oltu de spaima. Dara inca daca s'ar stramutá residenți'a patriarchului serbescu dela Carlovitiu la BPest'a, precum ceru unii serbi desiuchiati, éra scaunulu mitropoliei romanesci greco-orientale dela Sibiu, undeva mai inlăintru spre Ungaria si anume la Clusiu, atunci se vedi pe curagiosii nostrii cum s'aru inchiná si aru face la metanii pe pragurile ministriloru roganu-se mai furbinte decâtua inaintea celoru patru icóne dela altariu, că se'si faca mila si pomana, se erte si se dea gratia pentru căte voru fi pecatuitu romanii vreodata, fia fostu chiaru si in contra despotismului celui mai sfruntat.

Batuse a unsprediecea óra, pentru că si „Tel. rom.“ se dea preste gardu multimea de respecte si consideratiuni, că totu atâtea pedece in carier'a cea spinósa de publicistu; dara bine este si acuma, si noi ilu felicitam din totu sufletulu pentru enuntatiunea sa citata mai susu; că-ci in adeveru tactic'a manusiata, adeca metanile, caciulitur'a si lingusirea de inaintea despotismului, pe langa ce degrada pe ómeni la conditiune de cani lingusitori, ii si espune la despretilu lumei intregi; scurtu,

ea este nimicire morală, dupa care urmăda fórte siguru si cea fisica.

Tocma pentru aceea subscrimu si urmatóriele cuvente ale „Tel. rom.“: „Slabiciune inse nici la parere se nu o aratamu. Recunoscându lucrurile asia precum sunt, se le luamu la ochi si se ne conformam si atitudinea nôstra si procederea nôstra asia, in cătu se aratamu că scimu de ce si cum se tratézia si scimu si ce se facem.“

Asia, inca pe viitoru se ne reculegemu pe deplinu.

La art. alu doilea din „Tel. romanu“ vomu reveni totu intre patru ochi.

— Sibiu. (Dela sinodulu archidiecesei gr.or. romane.) In cestiunea scóleloru medie tractata in o conferentia, pusa apoi la ordinea dilei in siedintia publica domnulu deputatu Diamandi Manole dela Brasiovu tînù discursulu pe care'lu reproducem dupa „Telegraful romanu“ Nr. 50 precum urmădia :

Deputatulu Diamandi J. Manole:

Venerabilu sinodu! Daca in vieti'a nôstra constitutionala bisericésca amu avutu obiecte importante, nici unul n'a fostu atâtua de importantu si politicu, că acestu de adi.

Importantu si politicu, incătu reclama maturitate politica si bine se fiu intielesu, — maturitate politica bisericésca. Scimu cu totii, ce tendentie urmaresce proiectulu de lege.

Elu vatema autonomi'a bisericiei nôstre garantata prin lege, elu este unu periculu amenintiatoru pentru scólele nôstre. Nu credu se fia unu romanu, care se se afle in privint'a acésta in dubiositate.

E cunoscutu, domnilor, că nici o fortarézia nu se pote luá cu asaltu de odata; se fia tunulu celu mai bunu si nu pote darima o fortarézia dintr'odata, ci cu incetulu.

Fortarézia e autonomia bisericiei nôstre.

Tactic'a derimarei este a distruge zidulu sco-tindu caramida de caramida din elu.

Eu amu semnalisatu acésta tactică de acum 5 ani. Ve aduceti aminte că ajutorulu, ce'lu primea biseric'a nôstra dela statu, ilu distribuia ea insasi — atunci inse dlu ministru aflate de bine, că se impartia dsa acelu ajutoru. Atunci sciti că eu amu facutu propunere, că: sau inaltulu gubernu dà acelu ajutoru bisericiei nôstre autonome si atunci urmădia de sinesi se respecte usulu de pâna acum, că biserică se faca distribuiru, sau daca inaltulu gubernu se abate dela acésta căle, atunci si bisericiei nôstra nu-i remane alta decâtua se renuncie la acelu ajutoru.

Cu mare satisfacere, imi aducu aminte de acelu momentu de abnegare, candu toti domnii protopopi au renuntat u dela acelu ajutoru. Si atunci unanimu sinodulu au descis u au alesu o deputatiune, care in frunte cu escel. sa mitropolitu se mérga la Maiestatea Sa si se'lu róge se dispuna a se lasá distribuirea acelu ajutoriu bisericiei nôstre autonome.

Din ce causa deputatiunea n'a mersu la Maiestatea, nu sciu, dar ce sciu positivu, este, că biseric'a din di in di este totu mai greu apasata.

Sciu mai departe, că in timpurile de góna si persecutiuni ale bisericiei nôstre, biseric'a nu-si au aflatu altu limanu de scapare, decâtua la treptele tronului. Si daca ne aflam astadi in stare mai buna că in trecutu, avemu se multiamumu dinastie, casei domnitóre habsburgice.

Romanulu la treptele tronului si-a alinatu totu-deauna durerile.

La noi că in tóte statele constitutionale sunt trei foruri; esecutiv'a, legislativ'a si tronulu*).

*) Ni se pare că aci este eróre de tipariu, că-ci adeca potestatile că statu constitutionale regulat sunt legislativ'a, judiciaria, si executiv'a in tielegéndu-se sub acésta din urma gubernulu cu monarchulu in frunte.

Red. „Obs.“

O B S E R V A T O R I U L U.

doue dintaiu se schimba dupa impregiurari că toté gubernele si legislativele, tronul remane ne-schimbă.

Resultatul obtinutu dela puterea executiva 'lu sciti, si in impregiurarile de față, basatu pe dreptatea causei nóstre nu ne remane altu refugiu decât se apelam érasi la tronu.

De aceea eu sunt de parere, că prelatii bisericiei nóstre se mérga la Maiestatea Sa si se-lu róge a nu dá prea inalta sanctiune acelui proiectu de lege.

Dar avèndu in vedere executarea, din caus'a timpului scurtu, si a altoru impregiurari, chiaru a intielegerei intre mitropolitu si episcopi, nu facu nici-o propunere, ci primescu propunerea comisiunei, care lasa libera cale mitropolitului se sondie elu terenulu si se se convinga de-i va fi posibilu, permitiendu timpulu, se ia si pe ceilalti episcopi, că-ci cu totii scimu aprecia constelatiunile delicate, scimu si cunoscemu amenintarea proiectului, se dicu cunoscemu terorismulu, că terorismu e acela domnilor, care sugrumu conscientiele ómenilor. Propunerea comisiunei e fórté precauta, de aceea ve rogu se-o primim fara desbatere. (Se primesce, se primesce). Dicu, fara desbatere, si cu unanimitate, că-ci prin acésta impunem si aratamu că suntemu ómeni politici. Se o primim fara desbatere, pentru că ori ce zala rupta din acestu lantul finu dà ansa la discusiuni, prin cari nu ne vomu pote ajunge scopulu. (Se primesce, se primesce).

Cu acésta ocasiune mai scótemu totu dupa susu numitulu diariu inca si alte cátova concluse ale aceluiasi sinodu anume din siedintiele IV et V.

In punctul 9 urmédia rapórtele speciale. Raportor: Dr. Ioanu de Preda.

a) Raportulu consistoriului in cestiunea comunerei unui fondu de pensiune pentru preoti si professorii seminariali. Consistoriulu raportédia: „că studiindu cestiunea a afaltu de bine, se se puna pe o basa mai larga, estindiendo-se fondu de pensiune si asupra vedovelor, orfanilor etc. Va continua operatulu, dupa ce sinodulu va aproba bas'a pe care s'a pusu.

Raportulu espune pe largu cestiunea acésta, constata că e o cestiune grea, statele se occupa cu ea decenii intregi, sunt grave motivele de amanare ale consistoriului, si propune: „Venerabilulu sinodu primesce bas'a mai larga, pe care s'a pusu consistoriulu; raportulu acestuia ilu ia spre sciintia si astépta, că pàna la sessiunea viitoré nesmintitul se vina cu unu raportu specialu.

Dep. Nic. Gaetanu propune: se nu se amestece fondurile, ci se se deosebiasca fondu preotiloru s. e. de celelalte fonduri, prin urmare nu primesce basa mai larga, pe care s'a pusu consistoriulu.

Dep. Zacharia Boiu primesce propunerea comisiunei cu amendamentulu: consistoriulu se insarcinéda totuodata a continua lucrarile pentru recastigarea fondui invetatorescu. In casu de reusita, fondu preotiloru se se combine cu alu invetatoriloru, in casu contrariu remane cum a propusu comisiunea.

Dep. Titu Ghiaja primesce propunerea comisiunei, nu primesce ince aditamentulu dep. Boiu, pentru-că recastigarea fondui invetatorescu e fórté problematica.

Dupa o scurta discusiune cu privire la regulamentu, primindu sinodulu, că se se lase cursu liberu desbaterii.

Dep. Vasile Rosiescu e de parere se se faca fonduri separate; parti din fondu preotiescu, care acum a ajunsu la o suma marisiora, se se incépa a se imparati ajutóre.

Deputati: Nicolau Popea si Anania Trombitas si sustinu propunerea comisiunei.

Dep. Eugen Brote spre liniscirea deputatului Rosiescu face cunoșcutu, că s'a impartit si se imparte dejá si acum ajutóre din fondu preotiescu; in budgetulu din anulu acesta e pusa sum'a de 7000 fl. pentru acestu scopu.

Dupa ce dep. Zaharia Boiu isi sustine aditamentulu si raportorulu comisiunei pledédia pentru propunerea acestuia: Se pune la votu cea din urma si apoi aditamentulu facutu de deputatulu Zaharia Boiu.

Presidiulu enuncia propunerea comisiunei de mai susu fara aditamentu că primita.

Presidiulu anuntia, că dupa regulamentu din ajutoriulu de statu se dà unui protopresbiteru maximulu 200 fl., unui administratoru, 120 fl. si unui preotu maximulu de 100 fl. In ce privesce propunerea din cestiune, unu administratoru dupa ce se absolvéda de postu, se pote impartasi cu maximulu de 100 fl.

Dep. Ghiaja. Mi-asi modifica dara propunerea intr'acolo, se se impartesiésca administratorii baremu cu suma de 100 fl.

Dep. Zaharia Boiu: Dupa parerea mea propunerea comisiunei involva in sine o trecere prea usiora preste propunerea unui deputatu sinodalu. Dupa deslusirile date de presidiu, credu, că s'a convinsu si propunetorulu, că propunerea sa e in contradicere cu rescriptulu imperatescu. Ce s'aru puté face celu multu este, că se se recomande atentiunei veneratului consistoriu, administratorii protopresbiterali in ce privesce impartasirea de ajutoriulu de statu. Prin o astu-felu de procedura nu s'ar lovi, nici in inaltulu rescriptu, nici nu se ignorédia propunerea deputatului Ghiaja.

Propunetorulu primesce propunerea deputatului Zaharia Boiu.

Dep. Parteniu Cosma că membru alu comisiunei organisatore accentuédia, se nu se ia in nume de reu, că comisiunea a venit u cu o referada asia scurta in acésta cestiune. Nu primesce nici propunerea dep. Boiu, nici a dep. Ghiaja. Functiunea de administratoru e o functiune interimala, care pote dura mai multu sau mai puçinu.

Preste totu se plangu protopopii că au prea multu de lucru; de aci deducu că e o binefacere pentru administratori, că se absolvéda din postu. Cei 120 fl. din ajutoriulu de statu si-i pote unu administratoru castiga altu-felu. Functiunea de administratoru e o sarcina onorifica, cu care pote fi multiamitu ori care administratoru.

Nu aflu cu cale nici aceea, a se recomanda atentiunei consistoriului; pentru că au fostu administratori, cari nu si-au implinitu datorintiele cum se cuvinte; căte casuri n'au venit, că consistoriulu s'au plansu contra administratoriloru, că nu si-au tramisu referadele bune si la timpu; au fostu multi cari trebuiau destituiti din postu (asia e !)

In ceea ce privesce partea a dou'a a propunerei dep. Ghiaja, că cei ce concura la unu postu de protopresbiteru si nu reiesu, aceia se nu se impartasiasca de ajutoriulu de statu, o aflu cu totului totu gresita. De aici aru urma, că toti cei ce nu sunt cualificati de ajunsu, prin urmare nu potu fi candidati de protopresbiteri, sau cei ce au avutu purtare rea, se se impartasiésca din ajutoriulu de statu, pe candu cei bine cualificati si cu purtare buna se fia lipsiti de acestu favoru. Primescu propunerea comisiunei.

Dupa ce dep. Ghiaja că propunetoru isi mai sustine inca odata propunerea se punu la votu amendoue propunerile.

Se primesce a comisiunei.

Urmédia la ordinea dilei raportulu comisiunei bisericesci.

Raportor: Dep. Petru Trutia.

Comisiunea constata cu placere, că consistoriulu că senatu bisericescu au tractatu causele obveniente cu multa conscientiositate si scrupulositate; privindu-se raportulu că cetitu, comisiunea propune se se se ia de basa la desbaterea speciala. Se primesce.

Punctulu I din raportu referitoriu la numerulu siedintielor, la numerulu pieselor resolvite si restante, la modulu, cum s'a impartit referad'a — se ia la cunoștinția.

Punctulu II referitoriu la conspectulu generalu alu clerului si poporului din archidiecesa, dupa parerea comisiunei e indestulitoru: partea morală si spirituala inse propune că in viitor inca se fia atinsa.

Sinodulu ilu ia la cunoștinția cu aceea, că consistoriulu pe viitoru se intregésca conspectulu atâtu in ce privesce casatoriile ilegale si nasterile ilegitime, cătu si numerulu celor ce sciu scrie si ceti.

Punctulu III referitoriu la numerulu pretilor chirotoniti si

Punctulu IV referitoriu la numerulu bisericilor noue santite se iau spre sciintia.

Cu respectu la punctulu V referitoriu la parochiile vacante comisiunea propune:

Sinodulu insarcinéda pe consistoriu, ca pe acelea parochii, cari nu potu tiné singure parochu, se le afiliide prin organele subalterne la alte parochii".

In acésta cestiune se incinge o discusiune mai lunga.

Dep. Parteniu Cosma: Lucrulu e de o mare ponderositate. Sunt parochii, pe cari ómenii din comuna nu vreau se le intregiasca, pentru-că se afla căte unulu dintre ei, care are vre-unu copil la scola prin gimnasiu; ilu lasa se absolvedie gimnasiulu, teologia si pàna atunci nu vreau se intregiasca parochia, că se aiba pop'a omu de-alu

loru. Ori-ce ostenele si-aru da consistoriulu sunt zadarnice. — Sun casuri fórté dese, că unu absolutu de teologie cu maturitate se cada la alegere vis-à-vis de unulu chiaru cu 4 classe elementare. Nu vedem noi, că cei mai multi chirotoniti sunt din cursulu supletoricu. Dupa cum se vede, cestiunea e ponderosa, eu nu fice propunere, pentru că lucrulu trebuie se fia bine studiatu.

Dep. Nicolae Lazar pentru regularea parochiiloru afla cu cale mai ántaiu se se faca unu planu cu privire la dotarea pretilor, propune se se insarcinedie cu facerea acestui planu venerabilulu consistoriu archidiecesanu.

Presidiulu: Ide'a e fórté buna. Cestiunea cu parochiile e regulata prin regulamentulu congressualu §. 9, unde se dice expressu, că daca venitulu parochiei nu se urca la 400 fl. nu pote ave comuna parochu. S'au ivitu ince casuri, unde consistoriulu au trebuitu se institue parochi, si acolo, unde venitulu era mai micu de 400 fl. Consistoriulu a observat si observa regulamentulu referitoriu la parochii, nu mai e prin urmare necesitate de a i se da indrumari.

(Va urmá.)

— Conferentia sinodala a diecesei evang.-sasesci fu deschisa miercuri in 15 Maiu la 9 óre de cătra rev. dn. superintendentu Dr. G. D. Teutsch cu o cuventare prea frumosa, plina de idei insuflatorie de creditia si taria sufletésca in viitoru. Conferentia era compusa din 21 barbati fruntași totu unulu că unulu si anume 9 directori de gimnasie si seminarie, 9 professori, 1 curator mare, 2 inspectori de scole si in fruntea loru superintendentele.

Cea de ántaiu cestiune data in desbatere, a fortu a religiunei, dupa cum va fi a se invită aceea in scóele inferiori, medie si superiori. Unu raportu lungu de 1 óra s'a citit u mai ántaiu de cătra unu referente, dupa care apoi in alta siedintia a fostu luat u in desbatere, si s'au datu decisiuni fórté interesante. Mai in scurtu, sasii din Transilvani'a ori cătu se dice că sunt puçini la numeru, ei totu nu se lasa; luati la góna din tóte partile, parasiti si de Vien'a, isi punu si ei tóta credint'a in Ddieu, dara fára a pune manile in sinu si fára a se vaietá că femeile bolnave, ci luptandu toti din tóte partile cu gur'a, cu pén'a, cu brajale si cu pungile.

— (La legea de cárclumariu.) Acea lege discutata in legatura strinsa cu legea contra usurarilor si că parte a ei, votata de cătra camere, apoi si santonata, coprinde unu §-u, in poterea caruia fiacare municipiu (comitatul, cetate autonoma) este autorisatu a ficsa sum'a pàna la care unu cárclumariu, ospetariu, restauratoru pote se credite die pe cineva pentru beuturi spirituose asia, in cătu se lu si pote trage in judecata si executa, daca nu pote ori nu vrea se platésca. Acea suma s'a ficsatu pentru comitatulu Sibiului la 5 fl. v. a., éra mai multu nu. Asia dara bine se'si insemne toti căti vendu beuturi spirituose si toti căti beu pe creditu. In unele comitate sum'a pàna la care se potu credita beutorii si betivii, e redusa numai la 3 fl., adeca dupa starea materiala mai buna sau mai ticalosă a locuitorilor. Se se mai scie, că tótu in acea lege sunt prevedute casurile de insielatiune, in care jupanulu cárclumariu creditédia pe jupanulu Joanu sau pe János separatu si jupanés'a érasi separatu in numele seu, fiacare căte 5 fl. asia, cătu cei creditati se vedu dintr'odata datori la aceeasi cárcluma cu căte 10 fl. v. a. apoi trasi in judecata. Acésta blastamatie fu oprita, in cătu adeca cárclumariu nu mai pote cauta la judecata mai multu decâtuna din cele doue sume, éra pe a dou'a o pote perde.

Carturarii nostrii si mai alesu preotii aru face fórté bine, daca legi cum este si acésta, le-aru aduce la cea mai intinsa cunoștința a locuitorilor.

Din Romani'a.

Atâtu din capitala cătu si din alte parti ale tieri ne vinu sciri de ploii dese cu tempestati si cu esiri de ape care facu stricatiuni mari. Intre altele aflamu in diarie si despre unele catastrofe intemplete in partile moldovene si anume:

Ploile cadiute la judeciulu Vaslui, in cursulu lunei Aprilie espiratu, au causatu urmatorele stricatiuni: au miscatu din locu că 320 falci pamantul alu locuitorilor din catunulu Rafaila si Buda, ne mai putendu-se face pe elu semenaturi, si au distrus 45 case ale locuitorilor din vatr'a satului Rafaila si Buda, dinpreuna cu 70 falci pamantul arabilu si nearabilu. In catunulu Recea, pendinte de comun'a Tungujei, s'a scufundatu pamantul pe care se aflau 7 vii ale locuitorilor, unele in marime

OBSERVATORIULU.

Romani'a va fi reprezentata de dn. Cretulescu, ministrul nostru plenipotentiar la Petersburg, de dn. Lahovari, generalu Arionu, colonelul Greceanu, maiorul Casimir si Perticari. (Dupa "Timpulu").

Corespondentie particularie ale „Observatorului“.

Desi, la 15 Maiu st. n. 1883.

"Mai bine tardiu, decat nici-candu".

(Estrasi). Numai astazi, in diu'a eternu memorabila pentru romanii din Austro-Ungaria, ca aniversaria a 35 a proclamarei loru in nativitate de sine statatoria din 15 Maiu 1848 pe campul libertatii in Blasius, imi veni la cunoscinta, ca in vecinatatea nostra, in comun'a Beclenii s'a intemplat unu lucru demn de insemnatu, care ar fi pechat a se da uitarei.

Aceea scola, careia unu Georgiu Mocioni vedindu-o ii dona 25 fl. in anii trecuti, careia mama cea iubitore de toti fi ei "Asociatia unea transilvana pentru literatura si cultura poporului roman" ii vota estimpu ajutoriu de 100 fl., aceea scola, careia prea sunt sa domnului episcopu alu Gherlei dr. Ioan Szabo ii tramise in anul trecut 200 fl. si careia d. dr. Georgiu Silasi, ca nascutu de acolo, ii intinde anuatu ajutoriu de cate 10 fl., aceea scola dicu: incepe a'si arata rezultatele sale bine facatore.

Inventiatoriu d. Simionu Moldovanu si socia sa inventiatoresa dn'a Florea a acestei scole cu conlucrarea zelosului comerciant d. Ioan Grecu a compus o societate de diletanti din junimea esita din amintita scola, cea mai mare parte meseriasi: 10 juni si 2 fetite toti ca unulu buni carturari si versati in cantarile populare nationale, dintre cari uni si prenumerant la foi populare romane.

Fructul acestei muse tinere e, ca s'a apucat de a inventiat piesa teatrala "Lipitorile satului" pe cari in 30 Aprilie a. c. au produs-o urmatorii: Vasiliu Candreanu (Kiri Jani), Ioanu Diuganu (Moisi arendasiu), Ioanu Sbagiu (Ventura-tiara), Georgiu Rogneanu (Ioanu teslariu) Florea Albu, nevasta (Catrina), George Chirtosiu (Nitiulu), Vasiliu Chitia (Gavrila serbulu), Maftei Ambrusiu (Martinu padurarinu), Ludovic'a Diuganu (Mariutia), Ioanu Morariu (suprefectulu), Teodoru Puiu (gendarmu), Georgiu Moldovanu (tieranulu), in scola ospetariei celei mari cu unu successu forte bunu, ceace a atestat dese aplause frenetice din partea publicului, in care cea mai mare parte era inteligenta neromană din Beclenii.

Venitul curat, in consideratiunea speselor avute cu construirea scenei, a fostu cu asta ocasiune de 15 fl. destinat pentru biserică gr-cat. prin arangiatorii domnii: Ioanu Grecu, care avea rolul suferirii si Petru Moldovanu primariu comunala. Merita amintire, ca nobilul conte Carolu Bethlen a cedat sal'a gratis suprasolvindu 50 cr. si d. Ioanu Merzocu, bucatariu 2 fl. Acestu veteranu in emotiunea destuptata prin vederea teatrului romanesc intre lacrimi de bucurie si in presența publicului a dechirat, ca "estia 'su copii mei". Observu, ca acestu omu avutu si fara copii de multu promite ajutorie mari scoli romane. A se vedea celea scrise de man'a mea in Nr. 13 1872 in fofia "Sionul romanesc".

Dupa finea teatrului, diletantii au mai esecutatu cateva cantecce nationale forte frumosu, si anume "Tricolorul" etc. Asia secerandu densii indestulirea generala, a 2-a di au fostu provocati de unii din intelectuali magiari se mai dea o reprezentatiune, ceea ce in 5 Maiu s'a repetat totu cu aplause frenetice in favoarea insasi diletantilor, cari singuru pe spesele loru si-au facutu si procurat costumele loru recerate in piesa, candu betranulu Merzocu isi rescumpera biletul cu 10 fl. si atat la prim'a catu si la acesta reprezentatiune a ospetat din alu seu pre iubitii nostrii diletanti, apoi Mariutiei (Ludovic'a Diuganu) candu a fugit din man'a grecului, ii aruncă pre scena o cununa frumosa cu pantice tricolore romanesci. Multu zel si silintia are acesta junime, care merita tota laud'a; deosebita nu se va opri aci numai cu atata, ci se va prepara si cu alte bucati teatrale pentru ocasiuni binevenite, cum va fi adunarea generala a despartimentului XII al asociatiunii transilvane, ce se va tinea in anul acesta in Beclenii.

"Aratati cum-că traiesc
Elementulu seu,
Vorbiti scrieti romanesce
Pentru Dumnedieu"! (G. Sionu.)

Onore vóu conducatorilor tinerimii brave!

Petru Muresianu,
Sfreganulu.

— Teusiu, in 29/3 1883. In comun'a nostra surge comassarea hotarului de 20 de ani dupa procese ca desperate, in 1877 totusi ni s'a predat locurile cele noue — cari asia rele cum au fostu, si alti proprietari remanendu si fara proprietate — amu fostu necessitati a fi multiamiti, pentru-ca tota plansorile, dovedile vedite inaintea comisiiunei, carea preda loculu (adeca prada locurile cui vrea) nu ni-au ajutat nimicu. Pentru-ca se nu potem face nici atata, ni-au fostu adusu 12 gendarmi, firesc numai ca se ne scotia din patientia, ca se pota inchide pe unulu doi, ca apoi susu la ministeriu se ne pota denuntia ca turbulatori si ne-supusi administratorilor de justitia.

Onore inteleptiunei m. o. d. advocatu Dr. Ioan Ratiu, tramsului seu si toturor cetatenilor, ca nefacandu nici cea mai mica misicare, au suferit tota, sperandu in Ddieu, si asia s'a terminat predarea.

Amu folositu locurile unu anu intregu si in acestu restimpu amu dovedit, Ddieu scie cu ce spese, ca si presiedentele dela tabl'a regesca dn. baronu Apor este insielat. Dovedindu'i acesta cu ingineri priceptori,

da a trecutu in partea possessorilor daunati, si s'a retrasu din partid'a asia numitilor domni, possessori, proprietari aristocrati.

In acestu timp amu trimis pe on. dn. Dr. Ratiu la Pest'a la ministeriu, pentru a esoperă unu altu tribunal. Acestu dn. advocatu luandu langa sine pe profesorul de universitate din Pest'a, dn. Alex. Romanu, intre greutatile cele mai mari le-a succesu a convinge pe ministru de nedreptatile facute noue; ne-a mijlocit delegarea tribunalului Turda.

Acelu tribunalu esmitendu la facia locului comisiune spre a cerceta si limpedi adeverul si a indreptata commassarea, cu acea ocasiune a cercetatu si br. Apor cau'sa de ameruntul, au dovedit de impreună cu advocatul nostru, care si pana aci documentase nedreptatea, dara nu i se primise; inse acum s'a intorsu rot'a, ca-ci s'a dovedit scaderile cele frapante si sfasietore, s'a comisju judelui delegatu, ca se introduca pe omeni in posesiunile cele vechi, din cauza ca scaderile nu se potu reparat in altu modu. Aceasta s'a si intemplat; s'a incinsu inse si astadata din nou processe intre locuitorii comunei si intre domni, cu acea differentia, ca in fine au capitulat "domnii".

In sententi'a tribunalului din urma ni s'a pusu incepere din nou a commassarei si alegerea de ingineri pe dio'a de 28 Martiu 1883. Asteptandu noi acesta de ca o serbatore renumita, nu pentru-ca amu fi dorit commassarea, ci daca nu potem scapa de ea, apoi se ne potem celu puçinu alege ingineriu onestu si daca se pota romanu, in care se ne potem pune increderea ca nu va mai abusat cu pamentul nostru, care este unicul tesauru celu mai avemu.

Sosindu acea di, poporul intregu adunat a datu espressiunea vointici loru prin 3—4 omeni, ca densii la totu casulu numai pe ingineriul Onorii Tilea 'lu voru alege, avendu in elu tota increderea, de si s'a afilat contrari destul de tari; dara vediendu ca nu si potu scote planulu, parte au renuntat de a fi contrari si s'a aliatu cu noi; br. Apor a tinutu totu cu noi. — (Cele ce urmă media aci despre intrige diverse, nu potu interessa pe publicul cititoru. — Red.)

Firmi in credintia ca vomu avea, de si de sila, inse o commassare drepta, nu avemu alta decat se multiamini inteleptei conduceri a lui adv. dr. Ioanu Ratiu, precum si lui baronu Apor pentru tota sprijon'a si bunavointia aratata catra noi pana aci, era domnului Onorii Tilea se traiasca ca se ne pota face o commassare drepta in comun'a Teusiu; ca asia se potem fi rebonificati de daunele casiunate dejă de 20 ani prin nisice ingineri, cari ori condusi de nesciintia, ori de reutate, nu ne-au fostu datu loculu romanilor nici pe jumetate.

Despre acesta commassare s'ar potea scrie volume intregi, inse acesta se tine de altii si nu de mine, totusi credindu ca acestea petrecute sunt de interesu publicu, me rogu se binevoiti a le publica.

Unu proprietari de mijlocu in Teusiu.

Documente pentru istoria anilor 1848—9.

(Urmare).

Intaritarea si desperarea poporului romanescu crescea vediendu cu ochii, ei alergara la Atanasiu M. Dembulu pana la numerulu considerabilu de 30,000 cerendu necurmatus armes; dara de unde se le procure armes, candu cele disponibile, ce se se aflara in magazinele dela Naseudu, colonelulu c. r. de atunci br. Jovich le daduse inca prin lun'a lui Maiu gardei nationale unguresci dela Desiu.*)

Astfelii bietii romani remanu armati numai cu furci de feru si cu cose, abia 260 aveau puseci de venat, intre cari erau si 30 granitieri betrani cu puseci de cele vechi de pe timpul marelui Napoleonu.

Dara magiarii reculegandu-se si capetandu succursu de omeni bine armati, carii aveau si vreo canteva tunuri si cavaleria, incepu in 8 Nov. 1848 la satulu Domocosieni a dou'a lupta, carea a durat tota dio'a pana in nopte. Romanii sub conducedrea judelui sau primariului din Lapusiu-rom. cu numele Muresianu, respingu pe magiari in doue renduri, occupa satulu Domocosieni de doue ori si era 'lu perdu; lupta curge prin stradele satului; o jidana betrana lovesce pe unu lanceriu romanu cu unu olu in capu, de cade la pamentu, dara in momentulu acela este spintecata si taiata in bucati de catra alti lanceri. O cetea de magiari se baricadeda in o casa si pusca asupra romanilor prin ferestri. Romanii navalescu asupra acelei case si iau focu, din care causa satulu incepe a arde, era romanii dupa spargerea centrului loru si dupa ce cade si bravul primariu Muresianu, incepu a se retrage in disordine, ajungandu tardiun s'er'a la Suciul de susu, unde cei 9 spioni, cari au fostu prinsi la Lapusiu-ungurescu, au fostu impuscati.

Dara abia se mai credea catre cineva in siguranta, candu era ca avangard'a magiariilor ajunge si la Suciul de susu, persecutandu pe romani pana la Agresi, unde unu jidau si unu

*) Acestu br. Jovich serbu de origine, se facuse dupa aceea generalu-maiorul c. reg., dara nicidcum nu era omu ageru de minte, de aceea usioru l'au pacalit si orasienii din Deesiu, carorul le-a datu armele regimentului II, fara nici-o prevedere in celu mai de aproape viitoru.

Not'a Red.

de unu pogonu si altele de cate unu si jumetate pogone, osebitu de 10 falci locu de semenatu si au distrusu 10 case cu gradinile si livedile loru. In catunulu Jigoreni, pendinte de comun'a Tibareci, s'a distrusu 40 falci imasiu locuitorilor. La catunulu Glodeni, s'a distrusu 14 falci imasiu alu domnului Petru Carpu si 3 case ale locuitorilor. Drumul mare ce merge spre Glodeni s'a distrusu cu totul, si ne mai putendu fi practicabilu, s'a luat mesuri pentru facerea unui altu drumu de comunicatie prin satulu Jigoreni.

Din cau'sa a ploilor torrentiale urmate, s'a scufundat o bucată de pamentu in catunulu Comora-de-josu din judeciul Jasi, din preuna cu cas'a domnului Panaitu Irimia; a crepatu bucatari'a, siu'r'a si o casă s'a darimat. Totu din cau'a ploilor s'a scufundat niste pomu roditori si s'a distrusu o gradina a domnului Costache Bobu si podurile din raionulu comunei, era unu numeru de vite au fostu luate si innestate de torrentulu apei.

Russia.

Importanti'a estraordinaria ce se pune pe solemnitatea incoronarei ca pe unu evenimentu din cele estraordinarie, se pota cunoscere si din missiunile de onore ale altoru staturi la acea solemnitate, cum si dupa rangulu deputatilor anume dela monarhii.

Anglia trimite pe ducele de Edinburg, sir Garnet Wolsey din Cair si pe lordulu Claanwilliam.

Prussia va fi reprezentata prin principale Albert insocitu de o deputatiune speciala, compusa din generalul Treskow, comitele de Eulenburg si generalul de suita comitele de Alten.

Austria trimite pe archiducele Carolu Ludovicu, insocitu de archiduchesa Maria Teresia, soi'a sa.

Saxonia va fi reprezentata prin princip. George de Schonburg-Waldenberg.

Bavaria prin principale Arnulf, verulu regelui Ludovicu.

Wurtemberg prin ducele Herman de Saxen-Weimar, fratele reginei.

Marele ducatu Hesa-Darmstadt prin princip. Alexandru, fratele ducelui domitoriu si unchiu alu mariei ducese.

Marele ducatu de Baden prin princip. Wilhelm.

Danemarc'a va fi reprezentata prin principale mostenitoriu Cristianu Fridericu, insocitu de principesa'a Luisa, soi'a sa si fiica a defunctului rege de Suedia Carolu XV, prin fiul mai micu alu regelui Danemarcei, principale Waldemar, cum si prin principale Wilhelm de Holstein.

Italia trimite pe principale Amedeo, duce de Aosta, fratele regelui, insocitu de fostulu ambasadoru la curtea din Petersburg, cavalerul Nigra.

Espania pe infantulu Ludovicu de Orleans, duce de Montpensier.

Suedia pe principale Carolu, fiul regelui Oscar; Tierile-de-josu pe baronulu Schimmel-Pfennig, mare mariscalu alu curtiei

Belgia pe comitele Nikaes, adjutantul regelui.

Persia pe Abussamad-Mirza-Isu-Dolck.

Grecia pe principale Mavrocordatu, ministrul Greciei la Parisu.

Bulgaria va fi reprezentata prin principale Alexandre.

Muntenegru prin principale Nichita.

Francia a delegat pe d. Waddington, ministrul plenipotentiaru, si pe d. Pittie, siefulu casei militare alu presiedintelui republicei; va mai face parte din missiunea francesa si admirala Jaures, ambasadorul Franciei la St. Petersburg.

Vaticanulu va fi reprezentata prin cardinalulu Vanutelli. Conformu obiceiurilor stabilit, acestu din urma nu va asistă la ceremonia religioasa din Kremlin; prin urmare elu nu va sosi la Moscova decat a dou'a di dupa incoronare. Cardinalulu Vanutelli va fi insocit de d. Polombieri, siambelanul papie, cum si dn. della Volpi, secretariulu particularu alu secretariatului de statu, si dn. Nundgio, bibliotecariulu Vaticanului.

Turcia a delegat pe Server-pasia.

Statele-Unite voru fi reprezentate prin ministrul americanu la St. Petersburg, care va fi prevedut cu poteri speciale ce'lui acreditat cu trimisul estra-ordinariu. Afara de aceea "Lancaster", vasul amiralitathei, portandu pavilionul contra-amiralul Charles, Baldwin, comandantru escadrei americane din Măditerna, se va fixa in portulu Cronstadt. Contramiralul Baldwin, insocit de statulu seu maioru va asistă si elu la ceremonia incoronarei.

Serbia va trimite ca representantu la incoronarea din Moscova pe dn. Marinovici, ministrul plenipotentiaru alu Serbiei la St. Petersburg.

Portugali'a, Brasili'a si Elvetia' prin ministrul plenipotentiaru ai acestorui tieri.

China va fi reprezentata prin marchisulu Tseng.

Japonia va trimite ca delegat pe d. Chanubassa. care a functionat ca ministru plenipotentiaru alu mandatului in Coreea. Chanulu de Bucara, insocit de fiul seu si de o numerosa suita va sosi si elu la Moscova, unde mai sunt asteptate reprezentatiunile poporale din Turchestanu.

*) 1 falci de Moldova este multu mai mare decat 1 jugeru de Transilvania; 1 pogon este circa de 1250 stenjini patrati. Red. "Obs."

arménu se puse la panda, pentru că se pusce pe A. M. Dembulu, că-ci magiarii dela Bai'a-mare pusesera pe capulu lui unu premiu de 1000 fl. moneta conventionala; dara acei miserabili au fostu descooperiti si impuscati.

In 9 Nov. 1848 sér'a ajunge primu-locoten. Reichel si locotenentele Silvestru Tomi cu 38 de granitieri bine armati in comun'a Agresi intru ajutoriul lui A. M. Dembulu, cu cari s'a retrasu in directiune cătra dealul Runcului.

Ací betranulu Dembulu dà comand'a la cei 2 oficiari din nou veniti, si se retrage pentru puçine dile la Zagr'a spre a se mai restaurá dupa atâtea pericole, osteneli si griji; dara nu multu a potutu se se recrédie, că-ci magiarii sub comand'a maiorului Péterffy isi schimbaseră planul de atacu si cercau a navalí pe teritoriul regimentului de granitieri din partile marmatiene sau maramuresiene. Deci dara comandanțele teritoriale din Naseudu ii adressédia la 28 Nov. 1848 urmatorulu ordinu:

„An Sr. dem k. k Herrn Lieutenant v. Dembulu Hochwohlgeboren in Zagra.

Die Magyaren sind schon wieder gegen Romuli vorgedrungen. Durch das Fiad-thal wollen sie Romuli im Rücken nehmen. Auf beiden Punkten wird bereits gerauft. Es gielt jetzt diese verwegenen Magyaren zu vernichten. Euer Hochwohlgeboren wollen die Ortschaften Poieni, Gaureni, Suplaiu, Bichisius allarmiren und dem Feinde in Flanque und Rücken führen, falls er im Telcierthal vorrückte. Auf jeden Fall suchen Sie thätigen Antheil an diesem Kampfe zu nehmen. — Reininger m. p., Obestlt.“

Abia trecuă către dile dela emanarea acestui ordinu, abia potuă betranulu Dembulu că se faca dispositiunile necessarie pentru abaterea acestui pericolu veditu, comandanțele teritoriale din Naseudu locotenentu-colonelulu Reininger ii adressedă la 8 Decembre 1848 urmatorulu ordinu, pe care'l'u primi la 10 ore a. m. :

„An Sr. dem k. k. Herrn Lieutenant von Dembulu Hochwohlgeboren in Zagra.

Die Magyaren sollen nach eingelaufenen Nachrichten sich in einer stärkeren Anzahl in Seliste versammelt haben, als sie früher waren; — Sie haben 50 Mann Cavallerie, 3 Kanonen und 2 Bataillons Mobil National Garden, die wie ganz natürlich aus lauter zusammengerafftem Gesindel bestehen wird, und nicht zu fürchten ist. Aber sie drohen mit nahem Einbruch in das Regiments-Gebiet und glückt ihnen dieser nur einmal, so brent Romuli. Welche Schande für das Regiment! Diese abzuwenden wollen Euer Hochwohlgeboren die Ortschaften Poieni, Gaureni, Subplaiu und Bichisius zur Vertheidigung ihrer Brüder aufrufen. Ihrer gereiften Einsicht wird es überlassen, ob Sie nur einen Theil der Streitmacht dem Feinde in Flanque und Rücken unterhalb des Ciblesiu schicken werden, und mit dem anderen Romuli zu eilen werden, oder das ganze auf einen oder den andern Punct in Person hinführen werden.“

Betranulu Dembulu sciindu arrip'a stânga apetata de glotele, cari stateau acum sub comand'a primu-locotenentului Reichel si a locoten. Silvestru Tomi, se repede cu betranii granitieri, căti a potutu adună pentru aperarea defileului dela Romuli, pentru că ací i se parea pericolul mai mare si pornesce cu locotenentele Peichich, care'i venise cu alti granitieri betrani că succursu, spre comun'a Sacelu (atât Saliscea cătu si Sacelulu sunt sate marginasie din Maramuresiu), unde se află maiorulu Péterffy cu trupe magiare. Dara inainte de a ajunge la Sacelu, acesti doi oficiari dispunu din ómenii sau granitierii cătaveau sub comand'a loru 40 de veterani sub comand'a betranului locoten. Mironu pentru aperarea defileului Fiadu, alti 40 pe la trecătorea muntelui Sietregulu, și alti 60 la vadulu Borsiei si Moisesci, pentru că ei se temea că magiari voru incercă a navalí si pe aceste trecători pe teritoriul regimentului de granitieri, de-óre ce ei concentraseră la comun'a Dragomiresci mai multe glôte de prin Maramuresiu si cu aceste cercau a petrunde preste muntele Muncelu si Aniesiu prin passulu ce duce la Stu-Georgiu si Rocna preste Sietregulu si Betran'a la Romuli si Telciu.

Dupa-ce s'a fostu asecuratu de töte partile, apucă cu 400 de granitieri, mai toti invalidi, spre comun'a Sacelu, unde ajungu sér'a dupa-ce a înnoptat. Ací impartindu óstea in 3 colóne incongiura satulu si dau navala asupra magiarilor, cari aveau si trei tunuri cu sine, ii batu si alunga spre Visieulu de susu, facu 91 de prisonieri, le iau 82 de carabine, 21 cara cu proviantu si munitiune, intre cari pe unulu erau luntele cu cari se obincinuau magiarii a aprinde satele; adjutantulu maiorului Péterffy cade; acestu din urma o ia la sanetós'a, pentru că flanculu din drépt'a a participatu preatardiu la ataculu generalu si pe acésta cale inimicului ia succesu a fugi.

La acésta batalia si la victori'a stralucita a contribuitu fórt multu istetimdea celor doi tobasi, ce erau cu betranii granitieri; pentru că ei alergau

in deosebite directiuni că se bata tobole spre asaltu, numai că se pótă face pe magiari a crede, că asupra loru au navalit u armata mai insemnata, éra comandanții comandau totu batalion, pe candu ei in realitate nu aveau mai multi, decătu numai patru sute (400) de ostasi sub comand'a loru.

Poporatiunea din Sacelu observandu ataculu, au scosu pe coperisiulu caselorloru loru steaguri albe si au contribuitu fórt multu la invingerea romanilor.

Audiendu capitanulu Ioanu Mihalasiu care se află cu 200 de sasi lanceri in Telciu, că betranulu Dembulu s'a angageatu in acea batalia, a comandat pe capitanulu Paserariu cu vreo 50 de granitieri si cu vreo 100 de sasi lanceri, că se'i duca unu succursu, dara acestia au intalnitu pe cei victoriosi numai dupa-ce magiarii fugisera in töte partile.

(Va urmă.)

Sciri diverse.

— In 8/20 s'a inchis si sinodulu diecesanu din Aradu, in care s'a decisu asemenea cătreva cestiuni de mare valoare. Dintr'unu memorialu inaintat de către on. dn. V. Babesiu la escel. sa dn. mitropolitu, publicat in „Biserica si scolă“ Nr. 19 in urmarea unor vechi neintelegeri, se vede că cu ocaziea despartirei fondului bisericescu din fondurile serbesci, cele 2 diecese gr.or. romane au primitu in a. 1874 că fondu comunu din atâtea milioane numai modest'a suma de 459,267 fl. 88 cri v. a., că in se optu ani acea suma administrata in Aradu a crescutu la 625,679 fl. 40 cri v. a., adeca cu 166,412 fl. 48 cri; preste acea suma s'a datu din veniturile acelui fondu 125,700 fl. 37 cri la lipsele acelor doue diecese, 1624 fl. 95 cri in stipendie, dara si administratiunea costase in 8 ani 34,264 fl. 55 cri.

Celealte fonduri se vedu puse in evidenta in actele sinodului.

— (Omorul lui Georgie Majlath) In fine dupa incordar supraomenesci a judecatorilor de instructiune Toth si Gürki, in 18 spre 19 Maiu năpte, spuscatulu bastardu Spanga a marturisit, că elu cu altu bastardu Michael Oláh Pitelyi conspirandu si ajutati de Beretz fostulu husariu la Majlath in năpte din 28 spre Martiu l'au omorit pe acesta in modulu celu mai selbatic si cruntu. Dupace Spanga incurcatu in o multime de mineiuni marturisi omulu mai ântaiu pe scurtu, judecatorulu ii permisse că se siédia, apoi se naredie totu decursulu crimei cu de a meruntul, ceea ce si facu spunendu cum s'a invoito ei toti trei de inainte, că Beretz se conduce pe cei doi si se'i ascunda intru o camera alaturea cu camer'a de dormitul lui Majlath, cum au statu acolo dela 9 pâna dupa 10 ore candu G. Majlath venindu dela fiua-sa domn'a contess'a Pallavicini, care siede in acelasiu palatu si voindu se se culce a chiamatu pe husariulu seu Beretz să se'i ajute a se desbraca, cum apoi acesta lasase usi'a descuia că se pótă intra cei doi asasini. Indata apoi intră mai ântaiu Spanga en unu cutitul inpunat si dise lui Majlath: Domnule, eu am trebuinta de bani!

In acelui momentu Majlath sari din asternulu si strigandu ajutoriu apucă cutitulu lui Spanga; acesta inse smancindu cutitulu se aruncă pe Majlath, pe candu éca si Pitelyi repediundu-se că se ajute lui Spanga, cu atâta putere se aruncă pe ei, in catu pe ambii ii dete din patu la pamentu. Acum Pitelyi se puse pe Majlath cu genunchii, ii tinu manile, era Spanga i astupă gur'a cu o batista, si in fine legandu'lui ilu sugrumara, apoi aflandu indata chieile cassei wertheimiane, dara ne sciindu se o deschida, ii luara numai banii căti s'a afiatu in portofoliu si orologiulu, in fine spalandu'si manile de sange, se lasara josu pe fune pe care o legasera mai inainte de ferale balconul.

Multe alte impregiurari se mai tinu in strictu secretu, din cauza că precum se pare, mai urmă media investigari secrete inca si asupra altoru criminali complici. Unele diarie, precum „Egyetértés“, „Függetlenség“ s. a. voiau se scia dupa acelu omoru, că ar esiste o societate de banditi compusa mai totu din bastardi (fetiori de lele) de ai mai multoru ómeni de rangu si de plutocrati, si că aceia vediendu-se tractati că bitongi desmosteniti, era nu alaturea cu pruncii nascuti din casatoria legitima, aru fi conspiratu si decisu că se'si omore chiaru pe parintii loru, dupa-ce mai ântaiu iaru fi spoliat de cătu avere aru fi fostu in stare se smulga dela ei. Aceasta ar fi o specie de complotu catilinariu, unu nihilismu cu atâtu mai periculosu, cu cătu datele statistice ale capitalei arata inverdutu, că acolo nascerile nelegitime facu 1/3 parte din töte, une-ori si mai multu; apoi preste totu in Ungaria propria concubinatutu si nascerile nelegitime s'a inmultit uia, precum in prea puçine staturi se mai intempla in acea proportiune. De aici vine, că la poporulu unguresau a prinsu locu credint'a desiréta, cumecă Antichristu care se astépta, ar se se nasca dintru o generatiune de noue (9) bastardi, cari isi succedu unulu dupa altulu, era alu 10-lea va fi insusi Antichristu celu blastematu. Curiosa creditia si morală!

— (Sibiu, 22/10 Maiu). Avemu érasi dile fórt plăiose, adeca cam asia precum place economiloru că se le aiba in lun'a lui Maiu, pe candu tota vegetatiunea cere plăioa, cu dorintu inse că dupa aceea se urmedie dile calduróse. Totusi acésta amblare a timpului este neplacuta pentru acei economi, cari nici pâna acum n'au apucat se semene cucuruzu (papusioiu, porumbu); este si pentru mai multe plante fórt rece, că-ci de sambata incóce din caldura de 22 graduri Reaumur a scadiutu pâna eri la 3 graduri. In tinutulu Reginului si pe airea au intardiatu si cu semenatur'a graului si

alu celorulalte cerealii primaveratece, cele de tómna inse sunt fórt frumóse.

Pe alocurea au fostu si tempestati cu orcanie, inca si cu grindina. In tinutulu Ternavei mari la orasul Kisid (Keisd) in 17 a fostu nimicita totu vegetatiunea prin o grindina ce coperi tota suprafața, éra apele torrentiali cadiute de pe dealuri la vale au inundat campulu si gradinele, au ruptu garduri si palance (stobóra), au dusu poduri, au implutu curti si unele locuințe cu apa, s'a inecat si către vite, cum bivoli, cai si porci. Daun'a e fórt mare, dara inca nepretiuita din oficiu. — La Darlosu aprope de cetatea Medeasiu si inca la alte trei comune ploile torrentiali au scosu ruri si perae din albi'a loru si le-au reversat preste campu, gradini si strade, nomolindu preste totu, rupendu si unele superedificate.

La orasul Rupea (Köhalom, Reps) si alte trei comune invecinate, pe unde trece calea ferata prin tunelul dela Meburg cătra Brasovu, s'a descarcatu in 18 o furtuna cu plăioa că ruptur'a de nuori, a scosu apele din albi'a loru, a facutu stricatiuni la calea ferata.

— Amiciloru din apropiare cătu si din departare, Vien'a, BPest'a, Armenopole, Bucuresci etc. mare multamita pentru afectuos'a aducere amente dela

T. C.

Bibliografia.

— Pilde si Găcitoru adunate de P. Ispirescu, culegatoru-tipografu. Bucuresci, 1880. Tipografi'a laboratorilor romani. Strad'a Academiei Nr. 19.

Tabla de materii: I. Pilde. — Catielulu si cocosiulu. Barz'a si vrabi'a. Sani'a, calulu si trasur'a. Dihorulu si strechi'a. Copilulu si cronicanulu Lun'a si canii. Gain'a si porumbiti'a. Pitigoiul si scatiulu. Fluturele si musc'a. Chartie'a si franghi'a Chartie'a alba si chartie'a véneta. Leulu si vulturulu. Musicantul si Voda. Ciobanulu si oglind'a. Ciocarlanulu si martanulu. Martanulu si siorecelulu. Liliaculu si celealte jiganii. Canele si sierpele. — II. Găcitoru.

NB. Găcitorile Nr. 4, 5, 10, 12, 16, 21, 28, 33, 55, 75, 79, sunt spuse de unu craiovénu. — Găcitorile Nr. 128—134 sunt spuse de unu soldatu olténu. — Găcitorile Nr. 144—150 sunt spuse de o feta din satul Merchiaj, scaunulu Cohalmu, Trsnisilvani'a.

Găcitorile sunt si ele unu productu pretiosu alu geniului ori-carui poporu, că si proverbiele, că si cantecete, descantecele si strigaturile (chiiturele improvizate la dantiuri). Poporulu nostru este si in găcitorii fórt bogatu. Dn. Ispirescu a culesu din acestea unu numeru considerabil, din care noi reproducem aici numai cătreva că specimene.

Copae preste copae
La midiulocu carne de óie. — (Scoic'a).
Acasa daca m'aduse
Hora 'mpregiuru-mi se puse. — (Més'a).
Săcăita, vai de ea.
Siede 'ntr'unu verfu de nuiea. — (Alun'a).
Sus tuna, josu resuna.
Negrele s'aduna.
(Calugaritie ce vinu la biserică candu tóca).

Reteveiu de teiu
Limba de balauru. — (Sabi'a).
Am o feta trentierósa
Siede cu voda la mésa. — (Vérda').
Sunaiu frélu in curte, si audi murgulu din munte. (Clopotulu).

Nici in casa, nici afara, nici in ceriu, nici pe pamentu. — (Ferestr'a).

Ce e naltu că cas'a,
Verde că metas'a,
Si amaru că fierea,
Si dulce că mirea. — (Nuculu).
Péna impenata
Pe apa lasata,
Cu mâna de omu,
Cu voia de domnu. — (Mór'a).

Am diece frati: cinci sub stresina si cinci afara; pe cei de sub stresina ii plóua si pe cei de afara nu. — (Candu tórc la inu si uda degetele cu care trage firulu din caieru).

Campulu alb, oile negre,
Cin' le vede nu le crede,
Cin' le pasce le cunósc. — (Scrisulu).

Am o vaca balae, balae,
Umbla năpte prin gunóie. — (Lun'a).
Radacina 'mpletecină,
Alesu voinicu o desbina. — (Cartea).

Am doi saci de secara,
Ei potu saturá o tiéra. — (Titiele).
In padure boca, boca,
Ér acasa lipa, lipa. — (Sit'a).

Ce trece preste apa si nu face valuri? (Chiotulu).
Reteveiu rotundu,
Stringe Peru'n fundu. — (Caciul'a).

Doue ratisóre,
Calugaricioare,
Pe unde mergea,
Malul se surpă. — (Fórfecile).
Tiacu, tiacu prin copacu,
Tisi, tisi prin paisiu. — (Cós'a).
Am o feta bubósa, bubósa,
Siede cu voda la mésa. — (Strugurele).
etc. etc.

In Sibiu se afla de vendare la W. Krafft.